

สถาบันกษัตริย์กับการพระราชทานสมณศักดิ์พระสงฆ์ในยุค COVID-19 The monarchy and the royal consecration of monks in the COVID-19

พระครูใบฎีกาวิศศักดิ์ ไตศรีโคตร Phrakhrubadika Taveesak Taisrikhot

พระมหาประพันธ์ ไทยใหญ่ ผศ.ดร. Phramaha Praphan Thaiyai

ธนวัฒน์ เกลิมรัตน์ Tanapat Chalermratana

พวงเพชร พลวิเศษ Phuangphet Polwiset

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

tarpae2102@hotmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันในการระบาดของโรค COVID-19 การพระราชทานสมณศักดิ์คือยศพระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทานมีหลายชั้น แต่ละชั้นมีพัตยศเป็นเครื่องกำหนด อาจกล่าวได้ว่า สมณศักดิ์คือบรรดาศักดิ์หรือยศที่พระมหากษัตริย์พระราชทานแก่ภิกษุผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบให้ดำรงมั่นอยู่ในสมณเพศเพื่อเป็นกำลังสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาและเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปโดยเรียบร้อย เพราะการที่พระภิกษุรูปใดได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ ย่อมได้รับมอบหมายภาระหน้าที่ในการปกครองหมู่คณะแห่งสงฆ์ไปพร้อมกันด้วย สมณศักดิ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สมณศักดิ์เกี่ยวกับความรู้ สมณศักดิ์ประเภทนี้ทรงตั้งถวายเฉพาะพระภิกษุสามเณรผู้สอบได้เปรียญธรรมตั้งแต่ 3-9 ประโยคเรียกว่า ทรงตั้งเปรียญ 2) สมณศักดิ์เกี่ยวกับผลงาน (ยกเว้นพระครูสัญญาบัตร) มหาเถรสมาคมจะทำการพิจารณาความเหมาะสม ก่อนลงมติให้เป็นพระราชาคณะ หรือเจ้าคุณ หรือเลื่อนให้สูงขึ้นแล้วขอพระราชทานเพื่อโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง หรือเลื่อนสมณศักดิ์ หลักเกณฑ์และขั้นตอนในการพิจารณาสมณศักดิ์หรือเลื่อนสมณศักดิ์มี 2 หลักใหญ่ คือ 1) จากหลักเกณฑ์ของคณะสงฆ์ที่เน้นความเป็นพระสงฆ์ปฏิบัติ 2) จากหลักเกณฑ์ของพระมหากษัตริย์ การพิจารณาแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์เป็นพระราชอำนาจและเป็นพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้กระบวนการพิจารณาแต่งตั้งควรได้รับการปรับปรุงกฎเกณฑ์และขั้นตอนการพิจารณาโดยยึดหลักพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ระบบสมณศักดิ์ที่เหมาะสมนั้นต้องมีความโปร่งใสยุติธรรมและต้องมุ่งมั่น เพื่อประโยชน์แก่พระศาสนาและ

ระเบียบของสังคมโดยรวมมากกว่าเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือหมู่คณะ ระบบสมณศักดิ์จึงจะเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ : สถาบัน, ระบบสมณศักดิ์, พระสงฆ์

Abstract

Currently, in the outbreak of COVID-19, the royal rank is the rank of monks that have been granted in many layers. Each floor has a fan as a designation. It can be said that priest's ranks are titles or titles that the King bestows upon well-behaved monks who is well-behaved in order to remain firmly in the clergy. In order to continue the Buddhist renewal and to allow the administration of the Sangha to be successful because of any monks who have been granted the royal title would be entrusted with the duties of governing the group of Sangha at the same time. The priest's ranks are divided into 2 types: 1) The ranks of knowledge. This type of sacrament is given only to monks and novices who have studied the Dhamma from 3-9 sentences, which is called "Song Tang Prien". (Except: Provost who is royal letter of appointment) The Sangha Supreme Council will consider the suitability Before voting to become a prelate or emperor, or to be promoted to a higher position, then request a royal grant to appoint or promote a rank. There are two main principles and procedures for considering the rank or promotion of the rank: 1) from the criteria of the Sangha, which emphasizes on being a Ecclesiastical official 2) from the criteria of the King. Consideration of the appointment and promotion of ranks to monks as royal powers and royal duties of the King. However, the appointment process should be strictly revamped, the rules and procedures for consideration are based on the principles of Dharma and Discipline. A proper monarchy system requires transparency, fairness and focus on the interests of the religion and the order of society as a whole rather than for personal or collective interests. The rank system is therefore truly beneficial to the religion.

Keywords: Institution, The Priest's ranks, Ecclesiastical official

บทนำ

สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่เกี่ยวเนื่องแผ่นดินมาช้านาน พระมหากษัตริย์ไทยในแต่ละยุคสมัยอาจมีพระราชอำนาจและใช้พระราชอำนาจแตกต่างกัน แต่ทุกพระองค์ล้วนยอมรับกรอบของความเป็นพระราชตามคำสอนในพระพุทธศาสนา นั่นคือพระมหากษัตริย์ต้องมี “ราชธรรม” เป็นหลัก หรือเป็นแนวทางในการปกครอง ทรงยึดทศพิธราชธรรมเป็นหลักในการปกครองและทรงทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญ รุ่งเรือง พระมหากษัตริย์เป็นองค์ความยุติธรรม ความมีเมตตาเป็นที่พึ่งแห่งราษฎร พระมหากษัตริย์จึงมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองราษฎรและรักษาชาติบ้านเมืองให้มีความสงบร่มเย็น ดังพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในนิราศรบพม่าที่ท่าดินแดงว่า

“..ตั้งใจจะอุปถัมภ์ก ยอยกพระพุทธศาสนา จะป้องกันขอบขันฑสีมา รักษาประชาชนและมนตรี..”

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2543) ได้ทรงแสดงสาเหตุและประโยชน์ของการมีระบบสมณศักดิ์ไว้พอสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า “...การที่กษัตริย์หรือรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ก็เพื่อช่วยป้องกันและสนับสนุนสังฆมณฑล เช่น กรณีพระเจ้าอโศกมหาราชทรงเข้ามาช่วยแก้ปัญหาความแตกแยกของคณะสงฆ์ การปกครองคณะสงฆ์จึงต้องเกี่ยวเนื่องด้วยราชการแผ่นดิน แต่การวางแผนการปกครองคณะสงฆ์ ตลอดจนการตั้งพระสงฆ์ผู้เป็นสังฆนายกให้มีสมณศักดิ์ซึ่งจะช่วยให้การฝ่ายพระพุทธศาสนาและพระราชอาณาจักรเป็นไปโดยสะดวกด้วย ส่งผลให้พระพุทธศาสนาประดิษฐานมั่นคงสืบมาในประเทศนั้น ๆ...” รัฐและศาสนาต่างมีผลประโยชน์ที่เกื้อหนุนพึ่งพากันและกัน รัฐได้ดึงเอาศาสนาและพระสงฆ์เข้ามาเป็นกลไกเพื่อหล่อหลอมความเป็นพลเมืองดีของรัฐ และความชอบธรรมทางการเมืองของผู้ว่า ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชพระสงฆ์ถูกใช้ให้เป็นเครื่องมือในระบอบศักดินามานาน (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2525) ได้ทำให้คณะสงฆ์นอกจากจะสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองแล้ว ผลก็คือตกอยู่ภายใต้การครอบงำของรัฐ (พระไพศาล วิสาโล, 2556) ทำให้ขาดแรงจูงใจที่จะปฏิรูปตนเอง เพราะรู้ว่าถึงอย่างไรรัฐก็ยังจะให้ความอุปถัมภ์อยู่ดี ผลก็คือคณะสงฆ์กลายเป็นสถาบันที่เน้นพัฒนาการ ตรึงติดอยู่กับแบบแผนและขนบธรรมเนียมของศตวรรษที่ 19

บทความนี้ได้รับการเรียบเรียงขึ้นจากการค้นคว้าเอกสารทางวิชาการและมุมมองการวิเคราะห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฉายภาพการความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาในประเด็นการพระราชทานสมณศักดิ์ ซึ่งมีสาระสำคัญ 2 ส่วน โดยเริ่มจากการมองย้อนกลับไปในสมัยสุโขทัยจนถึงรัชสมัยปัจจุบันในช่วงเวลาการระบาดของโรคโควิด -19 เพื่อทำความเข้าใจบริบทของบทบาทระหว่างสถาบันสงฆ์และสถาบันพระมหากษัตริย์

ความหมายของสมณศักดิ์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2551) ให้ความหมายในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมว่า สมณศักดิ์ (Samaōasatti) eccl. honorific rank; title. ยศศักดิ์, ชื่อ

สมณศักดิ์ หมายถึง ยศที่พระมหากษัตริย์พระราชทานแด่พระสงฆ์ มีหลายชั้นและแต่ละชั้นมีพัตยศเป็นเครื่องกำหนด อาจกล่าวได้ว่า สมณศักดิ์ คือ บรรดาศักดิ์ หรือยศที่พระมหากษัตริย์พระราชทานแก่ภิกษุผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบให้ดำรงมั่นอยู่ในสมณเพศ เพื่อเป็นกำลังสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาและเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปโดยเรียบร้อย เพราะการที่พระภิกษุรูปใดได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ ย่อมได้รับมอบหมายภาระหน้าที่ในการปกครองหมู่คณะแห่งสงฆ์ไปพร้อมกันด้วยผู้ได้รับการยกย่องว่า ประพฤติดีปฏิบัติชอบ เพื่อให้ดำรงอยู่ในสมณเพศ เป็นกำลังสืบอายุพระพุทธศาสนา และเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์

การสถาปนาสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระราชาคณะ สันนิฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เดิมยศสมเด็จใช้นำหน้าราชทินนามสมณศักดิ์พระสงฆ์ในตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช ดังคำวินิจฉัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชว่า “คำและยศที่เรียกว่า “สมเด็จ” เราเอามาจากเขมรแน่ หนังสือที่แต่งครั้งสุโขทัยไม่ได้พบใช้คำว่าสมเด็จในที่ใด ๆ เลย คงจะได้แบบแผนประเพณีเขมรเข้ามาใช้ จึงเอาคำสมเด็จมาใช้ในสมณศักดิ์สังฆราช...” (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2543) การสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะมีพัฒนาการมาโดยลำดับจนถึงรัชกาลปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์

สถาบันสงฆ์และสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่คู่กันมาช้านาน พระมหากษัตริย์ได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยโบราณกาล เมื่อปรากฏพระสงฆ์ที่ถึงพร้อมด้วย พรราชา ความรู้ความสามารถ ปกครองคณะสงฆ์ ทรงสถาปนาให้เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ในขอบเขตอาณาแห่ง

อาณาจักร มีตำแหน่งพระสังฆราช พระราชาคณะต่าง ๆ โดยความจริงแล้ว พระวินัยกำหนดให้พระสงฆ์ปกครองกันเองตามพรรษา อาวุโส พระสงฆ์ที่มีพรรษา มีจริยวัตรตรงดงามน่าเลื่อมใสก็เป็นศูนย์กลางคณะสงฆ์มาแต่เดิม ทางอาณาจักรก็เสริมเรื่องสมณศักดิ์เพื่อให้คู่ควรแก่พระบารมีพระมหากษัตริย์ คณะสงฆ์ก็อนุโลมตามพระราชประสงค์

ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับสถาบันศาสนาที่กำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชสถานะทั้งก่อนหน้าที่จะมีรัฐธรรมนูญ และช่วงมีรัฐธรรมนูญ ให้ทรงเป็นพุทธมาฆกะและอัครศาสนูปถัมภก มีพระราชภารกิจตามราชประเพณีของพระมหากษัตริย์ทุกรัชกาล ต่างทรงทำนุบำรุงศาสนา โดยเฉพาะพุทธศาสนา ทรงอุปถัมภ์และคุ้มครองให้สถิตดำรงสืบถาวรในประเทศไทย สมดังที่รับการขนานนามจากชาติตะวันตกกว่าเป็น “ดินแดนแห่งกาสาวยาสตร” (Land of the Yellow Robes) (ประมวล รุจนเสรี, 2548) และทรงเปิดโอกาสให้ผู้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร นับถือศาสนาใด ๆ ก็ได้ โดยดำเนินชีวิตด้วยศีลธรรมตามศาสนบัญญัติตามราชประเพณีทางศาสนาที่มีมาตั้งแต่ครั้งสุโขทัย การอุปถัมภ์ศาสนาต่าง ๆ ก็แตกต่างกันไปตามแต่ละความเชื่อของแต่ละศาสนา แต่ในศาสนาพุทธพระมหากษัตริย์ทรงใช้หลักการถวายสมณศักดิ์และคำนิยัตินี้ให้แก่พระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์ (พระธรรมกิตติวงศ์, 2536) เป็นพระราชกุศโลบายหนึ่งที่ต้องการให้พระสงฆ์ผู้ทรงศีลที่บริสุทธิ์เข้ามาช่วยธำรงรักษาไว้สืบทอดพุทธศาสนา ด้วยการปฏิบัติบูชา การศึกษา การเผยแผ่คำสอนให้เป็นขวัญกำลังใจในการสืบทอดพุทธศาสนาพระสงฆ์ มีหน้าที่ในการศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์พร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ทางสมณเพศของตน รักษาเกียรติ และความบริสุทธิ์ของสถาบันสงฆ์ (พระราชวรณีย์, 2527) เพราะรัฐมองเห็นว่าพระสงฆ์และวัดความสำคัญสูงสุดคือ การเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาโดยร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชน เพราะพระสงฆ์ซึ่งชาวบ้านเคารพนับถือมากน่าจะมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาสังคมให้ชาวบ้านอยู่ดีกินดีมีศีลธรรม (วิทยากร เชียงกูล, 2528)

ปัจจุบันประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองรวมทั้งการเกิดโรคระบาดโควิด-19 พุทธศาสนาซึ่งพบว่าตัวเองได้มาอยู่ในบริบทแวดล้อมอย่างใหม่ การทำความเข้าใจบริบทอย่างใหม่ในการเปลี่ยนแปลงเป็นภารกิจอย่างหนึ่งของพระสงฆ์ การมีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้พุทธศาสนาและพระสงฆ์ ซึ่งเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมไทยในการพัฒนาโดยคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งพระสงฆ์จะต้องมีบทบาทสร้างสรรค์ต่อ

สังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2553) ด้วยความที่พุทธศาสนาแทรกซึมลึกลงไปถึงแก่น
แห่งวิถีการปฏิบัติของคนไทย จึงทำให้พระพุทธศาสนาในประเทศไทยอยู่ยั่งยืนมั่นคงจนถึงปัจจุบัน

ความเป็นมาของการพระราชทานสมณศักดิ์

ระบบสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ เริ่มมีปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัยในรัชสมัยพระมหาธรรมราชาลิไท
พระองค์ได้โปรดให้ราชบัณฑิตไปอาราธนาพระมหาสามีสังฆราชมาจากประเทศลังกาเพื่อให้ประกาศ
พระพุทธศาสนาหลักธัมมจักกัปปวัตตนสูตรในกรุงสุโขทัย พระมหาสามีสังฆราชคงจะได้ถวายพระพรให้พระมหา
ธรรมราชาลิไททรงตั้งสมณศักดิ์ถวายแด่พระสงฆ์ตามราชประเพณีที่ถือปฏิบัติในประเทศลังกา ระบบ
สมณศักดิ์ในสมัยสุโขทัยไม่สลับซับซ้อนเพราะมีเพียง 2 ระดับชั้นเท่านั้น คือ พระสังฆราชและพระครู
พยอมถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ระบบสมณศักดิ์ได้รับการปรับให้มีระดับชั้นเพิ่มขึ้นเป็น 3 ระดับคือ สมเด็จ
พระสังฆราช พระสังฆราชคณะหรือพระราชาคณะ และพระครู

ในสมัยอยุธยา เมื่อแบ่งคณะสงฆ์ฝ่ายคามวาสี (คณะสงฆ์ที่อยู่ในตัวเมืองและรอบ ๆ เมือง
หลวง) ออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายใต้และฝ่ายเหนือ และเปลี่ยนราชทินนามของพระสงฆ์ที่ทรงแต่งตั้งให้
ดูแลคณะสงฆ์คามวาสีฝ่ายใต้ หรือเจ้าคณะใหญ่ว่า พระวันรัตน์ หรือ พระพนรัตน์ (ปัจจุบันใช้ว่า
สมเด็จพระวันรัต) ส่วนพระสงฆ์ที่ทรงแต่งตั้งให้ดูแลคณะสงฆ์คามวาสีฝ่ายเหนือ หรือเจ้าคณะใหญ่ ให้
มีราชทินนามว่า พระพุทธโฆษาจารย์ และพระสงฆ์ที่ทรง แต่งตั้งให้ดูแลคณะสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสี (คณะ
สงฆ์ที่อยู่นอกเมืองและเป็นพระนักปฏิบัติ) ให้มีราชทินนามว่า พระพุทธาจารย์ (ปัจจุบันใช้ว่า สมเด็จพระ
พุทธาจารย์) และทรงสถาปนาพระสงฆ์รูปหนึ่งซึ่งเลื่อนจากเจ้าคณะใหญ่รูปใดรูปหนึ่งเป็น สมเด็จพระ
สังฆราช โดยเป็นสมณศักดิ์และประมุขสูงสุดดูแลปกครองพระสงฆ์ทั่วราชอาณาจักรเพียงองค์
เดียว

สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ยังคงมีสมเด็จพระสังฆราช เป็นประมุขสูงสุดฝ่ายสงฆ์ และมี
พระสงฆ์ที่ทรงสถาปนาให้มีสมณศักดิ์ชั้นรอง ๆ ลงไปบางรูปให้มีตำแหน่งในการปกครองสงฆ์ด้วย พระ
ราชอำนาจในการสถาปนาสมณศักดิ์เป็นของพระมหากษัตริย์ที่จะทรงพิจารณาแต่งตั้ง กระทั่งแผ่นดิน
รัชกาลที่ 5 ได้ ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) ทำให้มีองค์กร
สงฆ์ คือ มหาเถรสมาคมขึ้น แต่การแต่งตั้งสมณศักดิ์ยังเป็นไปตามพระราชอำนาจ

สมัยรัตนโกสินทร์ ขั้นตอนของพระบรมราชวินิจฉัยสถาปนาสมณศักดิ์สมเด็จพระราชาคณะใน
รัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระองค์ทรงพิจารณานิตราขประเพณี คือ จะ

ทรงเน้นเรื่องความเป็นผู้ใหญ่ผู้เฒ่าเป็นสำคัญ ดังปรากฏตามพระอธิบายของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระยาวชิรญาณวโรรสว่า “เฉพาะบางรูปผู้ทรงคุณพิเศษ เช่น เป็นพระอุปชฌายะหรือพระ
อาจารย์ของพระราชา...” หากไม่ใช่เป็นพระอุปชฌาย์อาจารย์ก็ “ทรงเลือกที่เป็นผู้ใหญ่ผู้เฒ่า” (สุ
เชาว์ นพอม, 2548) ความเป็นผู้ใหญ่ผู้เฒ่า คือ ความอาวุโสทางสมณศักดิ์

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเสนอหลักเกณฑ์ช่วยพิจารณาใน
การพระราชทานสถาปนาพระราชาคณะเป็นสมเด็จพระราชาคณะผ่านพระมหาสมณสาส์นบันทึกเรื่อง
ตั้งสมเด็จพระราชาคณะ เพื่อให้สมณศักดิ์สมเด็จพระราชาคณะคู่มีเกียรติเสมอกับตำแหน่งสมเด็จพระ
เจ้าพระยาของฝ่ายอาณาจักร ทรงเสนอแนะให้มีการวางหลักเกณฑ์ในการพระราชทานสมณศักดิ์เป็น
ที่สมเด็จพระราชาคณะไว้นี้ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2514)

1. ยศสมเด็จพระราชาคณะไม่กำกับกับตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่จักรพรรดิราชทานแก่พระราชา
คณะผู้ใหญ่บางรูปที่ทรงยกย่องเป็นพิเศษ ส่วนเจ้าคณะใหญ่ที่ไม่ได้ทรงยกขึ้นเป็นสมเด็จ ทรงตั้งเป็น
เพียงพระวันรัต พระพุทธโฆษาจารย์ พระพุฒาจารย์

2. ผู้ที่ทรงสถาปนาเป็นสมเด็จนั้น ต้องมีอายุแก่กว่าพระชนมพรรษาจนถึงต่างปูนกันกำหนด
โดยกวดขัน เป็นผู้ทรงคุณสมบัติเป็นพิเศษ เป็นพระอุปชฌาย์ เป็นพระอาจารย์ที่ทรงนับถือ เป็นที่นับ
ถือของมหาชนทั่วไปทั้งคฤหัสถ์ทั้งบรรพชิต และเป็นที่เคารพได้สนิทใจ ทรงสถาปนาเป็นสมเด็จ
พระราชาคณะแล้วจะไม่ต้องยกกว่าสมเด็จเจ้าพระยา

จากการที่ไม่มีกฎเกณฑ์หรือระเบียบที่ชัดเจนในการสถาปนาสมณศักดิ์สมเด็จพระราชาคณะ
ทำให้พระราชาคณะที่ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ขึ้นเป็นสมเด็จพระราชาคณะนั้น อาจถูกมองว่าได้มาโดย
ความเสน่หา หรือเจ้านายโปรด ซึ่งทำให้สังเกตได้ว่าในข้อเสนอนี้ให้วางหลักเกณฑ์ในการ
พระราชทานสมณศักดิ์เป็นที่สมเด็จพระราชาคณะ จะทรงเน้นไปที่เรื่องต้องมีตำแหน่งหน้าที่ทางคณะ
สงฆ์ เป็นเจ้าคณะใหญ่ปกครอง หรือไม่ก็เป็นครูฐานิยุบุคคลแห่งองค์พระมหากษัตริย์ เช่น เป็นพระ
ราชอุปชฌาย์ หรือพระราชาอาจารย์ และต้องมีอายุมากกว่าพระมหากษัตริย์ อาจเนื่องมาจากในกรณี
ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ไม่ได้การสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชสมัยรัชกาลที่ 5 เพราะอยู่ใน
ฐานะพระเจ้าน้องยาเธอ (สุเชาว์ นพอม, 2548)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 วิธีปฏิบัติเรื่องการพิจารณาพระสงฆ์รูปใด เพื่อทรงแต่งตั้งให้มีสมณ
ศักดิ์เปลี่ยนแปลงไปเป็นเรื่องของฝ่ายคณะสงฆ์ ที่จะพิจารณาแล้วกราบบังคมทูลให้ทรงทราบและ
พระราชทานสมณศักดิ์ อย่างไรก็ตามสมณศักดิ์ที่พระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งได้รับ ยังคงเป็นการรับ

พระราชทานจากพระมหากษัตริย์ โดยจะพระราชทาน สมณศักดิ์ และพัดยศ ในการพระราชพิธีสำคัญ ๆ ทั้งนี้มีสมณศักดิ์บางลำดับชั้นที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง หรือพระราชอาคันตุกะแต่งตั้งด้วย

การพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์

ในอดีตการพิจารณาแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์เป็นพระราชอำนาจและเป็นพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ เมื่อทรงเห็นหรือทรงทราบด้วยพระเนตรพระกรรณว่า พระภิกษุรูปใดมีความรู้ความเชี่ยวชาญในพระไตรปิฎก มีศัลยาจารวัตรน่าเลื่อมใส มีความสามารถในการปกครองหมู่คณะให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทั้งยังเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาของประชาชนแล้ว วัดต้องมีสิ่งแวดล้อมที่สงบ สะอาด ร่มเย็น เป็นต้น (พระมหาสุภา อุทโท, 2542) ก็จะพระราชทานสมณศักดิ์เพื่อเป็นเกียรติและกำลังใจ ในการจะได้ช่วยกันจรรโลงพระพุทธศาสนาสืบไป โดยนัยนี้คุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดี งาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมา ประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดียิ่ง ดังที่กล่าวข้างต้นนั้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546)

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นช่วงเวลาที่มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงดำรงตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกอยู่นั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะโปรดพระราชทานสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์รูปใด ก็จะทรงปรึกษากับสมเด็จพระมหาสมณเจ้าก่อนทุกครั้ง ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ทรงให้พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาเสนอความคิดเห็นได้

ในปัจจุบันเป็นหน้าที่ทางคณะสงฆ์จะช่วยกันพิจารณาให้ความเห็นชอบตามลำดับชั้น คือ จากเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค และเจ้าคณะใหญ่ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากเจ้าคณะผู้ปกครองตามลำดับแล้ว สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงได้เสนอเรื่องเพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานสมณศักดิ์ ตามระเบียบของทางราชการต่อไป แต่ในการพระราชทานสมณศักดิ์ชั้นสูง เช่น สมเด็จพระสังฆราชหรือสมเด็จพระราชาคณะ ทางคณะสงฆ์ชอบที่จะถวายพระเกียรติแด่องค์พระมหากษัตริย์ด้วยการเสนอนามพระเถระที่เห็นสมควรขึ้นไปหลายรูปเพื่อให้ทรงพิจารณาตามพระราชอัธยาศัย เป็นธรรมเนียมปฏิบัติเสมอมา เพราะพระราชอำนาจส่วนนี้เป็นของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพียงพระองค์เดียว

ประกาศสถาปนาสมณศักดิ์พระสงฆ์ในยุค COVID-19

ประเพณีการพระราชทานสมณศักดิ์ เกิดขึ้นในประเทศไทยมาช้านานแล้ว แต่แม้จะเป็นเช่นนั้นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสมณศักดิ์ก็มิได้วางไว้เป็นกฎระเบียบอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ การที่ทางคณะสงฆ์มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนแน่นอนอาจจะเป็นการเหมาะสมกว่า นอกจากนี้การวางหลักเกณฑ์ไว้อย่างหลวม ๆ ไม่รัดตัวจนเกินไป ทำให้ผู้มีอำนาจในการพิจารณาอาจจะเน้นหลักในทางใดทางหนึ่งได้ เช่น ด้านคุณสมบัติส่วนตัวและส่วนวัด ด้านการศึกษาพระปริยัติธรรม การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณสงเคราะห์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์บ้านเมืองและการพิจารณาในขณะนั้น ๆ ยกตัวอย่างการประกาศสถาปนาสมณศักดิ์บางส่วน ในปี พ.ศ. 2564 ดังต่อไปนี้

1. ราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่ ประกาศสถาปนาสมณศักดิ์พระธรรมโมลี ขึ้นเป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรอง พร้อมโปรดพระราชทานสัญญาบัตรตั้งสมณศักดิ์พระราชาคณะ 10 รูป

สำนักข่าวอิศรา (www.isranews.org) 6 มิถุนายน 2564 ราชกิจจานุเบกษาเผยแพร่ ประกาศสถาปนาสมณศักดิ์พระธรรมโมลี ขึ้นเป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรอง

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า โดยที่ทรงพระราชดำริว่า พระสงฆ์ซึ่งดำรงในสมณคุณ มีอุปการะยิ่งแก่การพระพุทธศาสนา สมควรจะได้เลื่อนอิสริยยศชั้นในสมณศักดิ์สูงขึ้นมีอยู่

จึงทรงพระกรุณาโปรดสถาปนา พระธรรมโมลี ขึ้นเป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรองมีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญบัฏว่า พระพรหมวชิรโมลี ศรีปริยัติบริหาร ไพศาลศาสนกิจดิลกสาธกธรรม วิจิตร ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดศาลาลอยพระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์ มีฐานานุศักดิ์ตั้ง ฐานานุกรมได้ 8 รูป

ขออาราธนาพระคุณ จงรับธุระพระพุทธศาสนา เป็นภาระสั่งสอน ช่วยระงับอธิกรณ์และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรในคณะและในพระอาราม ตามสมควรแก่กำลัง และอิสริยยศซึ่งพระราชทานนี้ และจงเจริญอายุ วรรณะ สุข พล ปฏิภาณ คุณสารสิริสวัสดิ์ จิรัญญิตี วิรุฬหิไพบูลย์ในพระพุทธศาสนาเทอญ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน พุทธศักราช 2564

ประกาศ ณ วันที่ 6 มิถุนายน พุทธศักราช 2564 เป็นปีที่ 6 ในรัชกาลปัจจุบัน

2. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการ โปรดพระราชทานสัญญาบัตร ตั้งสมณศักดิ์ พระราชาคณะ 10 รูป

วันที่ 6 มิถุนายน 2564 เว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่ประกาศ พระราชทานสัญญาบัตร
ตั้งสมณศักดิ์ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวราง
กูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มี
พระบรมราชโองการโปรดพระราชทานสัญญาบัตรตั้งสมณศักดิ์ พระราชาคณะ 10 รูป ดังนี้

1. พระเทพปริยัติวิมล เป็น พระธรรมวิสุทธิอาจารย์ ปริยัติวิธานโกศล วิมลธรรมปยุต วิสุทธ
ศาสนกิจจาทร ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี พระราชาคณะชั้นธรรม สถิต ณ วัดบวรนิเวศ ราช
วรวิหาร พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร มีฐานานุกาตตั้งฐานานุกรมได้ 6 รูป คือ พระครูปลัดวิ
สุทธีรวัฒน์ 1, พระครูวินัยธร 1, พระครูธรรมธร 1, พระครูสังฆรักษ์ 1, พระครูสมุห์ 1, พระครู
ใบฎีกา

2. พระเทพสังวรญาณ เป็น พระธรรมวชิรญาณ ปฎิภาณธรรมสาธก วิปัสสนาวิธานดิลก
ตรีปิฎกวราลงกรณ ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี พระราชาคณะชั้นธรรม ฝ่ายวิปัสสนาธุระ สถิต
ณ วัดบวรนิเวศ ราชวรวิหาร พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร มีฐานานุกาตตั้งฐานานุกรมได้ 6 รูป
คือ พระครูปลัดญาณวรวัฒน์ 1, พระครูวินัยธร 1, พระครูธรรมธร 1, พระครูสังฆรักษ์ 1, พระครูสมุห์
1, พระครูใบฎีกา

3. พระเทพวิสุทธิมุนี เป็น พระธรรมวชิรมุนี ศรีวิปัสสนาธนาจารย์ ไพศาลศาสนกิจดิลก
ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี พระราชาคณะชั้นธรรม ฝ่ายวิปัสสนาธุระ สถิต
ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร มีฐานานุกาตตั้ง
ฐานานุกรมได้ 6 รูป คือ พระครูปลัดมุนีวรวัฒน์ 1 พระครูวินัยธร 1 พระครูธรรมธร 1 พระครูสังฆ
รักษ์ 1 พระครูสมุห์ 1 พระครูใบฎีกา

4. พระราชพุทธิมุนี เป็น พระเทพวชิรมุนี ศรีศาสนกิจธำรง วิสุทธีวงศบัณฑิต ยติคณิสสร บวร
สังฆาราม คามวาสี พระราชาคณะชั้นเทพ สถิต ณ วัดบวรนิเวศ ราชวรวิหาร พระอารามหลวง
กรุงเทพมหานคร มีฐานานุกาตตั้งฐานานุกรมได้ 5 รูป คือ พระครูปลัด 1 พระครูวินัยธร 1 พระ
ครูสังฆรักษ์ 1 พระครูสมุห์ 1 พระครูใบฎีกา

5. พระราชวชิรากร เป็น พระเทพวชิรากร สุนทรธรรมธาดา ภาวนาคณินิวิฐ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี พระราชาคณะชั้นเทพ สถิต ณ วัดมหาธาตุวรวิหารมณฑล จังหวัดกระบี่ มี
ฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ 5 รูป คือ พระครูปลัด 1 พระครูวินัยธร 1 พระครูสังฆรักษ์ 1 พระครู
สมุทร 1 พระครูใบฎีกา 1

6. พระพิพัฒน์สังวรคุณ เป็น พระราชสิทธิวิมล โกศลศาสนกิจ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม
คามวาสี พระราชาคณะชั้นราช สถิต ณ วัดสุทัศน์เทพวราราม ราชวรมหาวิหาร พระอารามหลวง
กรุงเทพมหานคร มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ 4 รูป คือ พระครูปลัด 1 พระครูสังฆรักษ์ 1 พระครู
สมุทร 1 พระครูใบฎีกา 1

7. พระครูอุดมรังษี เป็น พระราชมงคลวัชรโธม พุทธาคมธรรมพิสิฐ มหาคณิสสร บวรสังฆา
ราม คามวาสี พระราชาคณะชั้นราช สถิต ณ วัดโพธิ์ชัย จังหวัดนครพนม มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรม
ได้ 4 รูป คือ พระครูปลัด 1 พระครูสังฆรักษ์ 1 พระครูสมุทร 1 พระครูใบฎีกา

8. พระครูสุวิมลภาวนาคณ เป็น พระราชภาวนาวชิรคุณ สุนทรธรรมวิจิตร ยติคณิสสร บวร
สังฆาราม คามวาสี พระราชาคณะชั้นราช ฝ่ายวิปัสสนาธุระ สถิต ณ วัดเขาตาเงาะอุดมพร จังหวัด
ชัยภูมิ มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ 4 รูป คือ พระครูปลัด 1 พระครูสังฆรักษ์ 1 พระครูสมุทร 1 พระ
ครูใบฎีกา 1

9. พระปลัดสุวรรณ สุวิธาน เป็น พระราชมงคลวุฒาจารย์ ภาวนาวิธานธรรมาทร มหาคณิสสร
บวรสังฆาราม คามวาสี พระราชาคณะชั้นราช สถิต ณ วัดดอนไก่ดี จังหวัดสมุทรสาคร มีฐานานุศักดิ์
ตั้งฐานานุกรมได้ 4 รูป คือ พระครูปลัด 1 พระครูสังฆรักษ์ 1 พระครูสมุทร 1 พระครูใบฎีกา 1

10. พระอธิการสุทัศน์ โกสโล เป็น พระราชภาวนาวัชรจารย์ วิปัสสนาญาณธรรมวิจิตร
มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี พระราชาคณะชั้นราช ฝ่ายวิปัสสนาธุระ สถิต ณ วัดกระโจมทอง
จังหวัดนนทบุรี มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ 4 รูป คือ พระครูปลัด 1 พระครูสังฆรักษ์ 1 พระครู
สมุทร 1 พระครูใบฎีกา 1

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน พุทธศักราช 2564

ประกาศ ณ วันที่ 6 มิถุนายน พุทธศักราช 2564 เป็นปีที่ 6 ในรัชกาลปัจจุบัน

6.3 โปรดเกล้าฯ ประกาศสถาปนาสมณศักดิ์ ‘พระพรหมวชิรญาณ-พระราชวชิรญาณ’

เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2564 เว็บไซต์ ราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่ ประกาศสถาปนาสมณศักดิ์ ความว่า พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า โดยที่ทรงพระราชดำริว่า พระสงฆ์ซึ่งดำรงในสมณคุณ มีอุปการะยิ่งแก่การพระศาสนา สมควรจะได้เลื่อนอิสริยยศชั้นในสมณศักดิ์สูงขึ้นมีอยู่

จึงทรงพระกรุณาโปรดสถาปนา พระธรรมวิสุทธิญาณ ขึ้นเป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญบัฏว่า พระพรหมวชิรคุณ วิบุลประชาพัฒนการ ภาวนาวิธานโกศล วิมลศาสนกิจจิลก สาธกธรรม วิจิตรยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดเทพนิมิตสุดเขตสยาม จังหวัดเชียงราย มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ 8 รูป

ขออาราธนาพระคุณ จงรับธุระพระพุทธศาสนา เป็นภาระสั่งสอน ช่วยระงับอธิกรณ์ และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรในคณะและในอาราม ตามสมควรแก่กำลัง และอิสริยยศ ซึ่งพระราชทานนี้ และจงเจริญอายุ วรรณะ สุข พล ปฏิภาณ คุณสารสิริสวัสดิ์ จิรัญญิตี วิรุฬหิไพบุลย์ ในพระพุทธศาสนาเทอญ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 14 กรกฎาคม พุทธศักราช 2564

ประกาศ ณ วันที่ 15 กรกฎาคม พุทธศักราช 2564 เป็นปีที่ 6 ในรัชกาลปัจจุบัน

6.4 ในหลวง โปรดเกล้าฯ ประกาศสถาปนาสมณศักดิ์ พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป

เมื่อวันที่ 8 ก.ค. เว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่ ประกาศสถาปนาสมณศักดิ์ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า โดยที่ทรงพระราชดำริว่า พระสงฆ์ซึ่งดำรงในสมณคุณ มีอุปการะยิ่งแก่การพระศาสนา สมควรจะได้เลื่อนอิสริยยศชั้นในสมณศักดิ์สูงขึ้นมีอยู่ จึงทรงพระกรุณาโปรดสถาปนา

1. พระธรรมกวี ขึ้นเป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญบัฏว่า พระพรหมวชิรมงคล โสภณปริยัติวิธาน วิสุทธิญาณวิสิฐ ไพศาลศาสนกิจจิลก ตรีปิฎกวราลงกรณ์

ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร พระอารามหลวง
กรุงเทพมหานคร มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ 8 รูป

2. พระธรรมไตรโลกาจารย์ ขึ้นเป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกใน
หิรัญบัฏว่า พระพรหมวัชรอาจารย์ นานาศาสนการโกศล วิมลปัญญาโสภิต สาธกธรรมวิจิตรตรีปิฎก
วิภูษิต ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร พระ
อารามหลวง กรุงเทพมหานคร มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ 8 รูป

3. พระธรรมปาโมกข์ ขึ้นเป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญ
บัฏว่า พระพรหมวชิรากร สุนทรญาณโสภณ โกศลนวกกรรมวรกิจ สุสีลาจารย์นิวิฐสาธกธรรมวิจิตร
ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดราชผาติการาม วรวิหารพระอารามหลวง
กรุงเทพมหานคร มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ 8 รูป

4. พระธรรมรัตนดิลก ขึ้นเป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญ
บัฏว่า พระพรหมวัชรเมธี อภิภูษนิยสถานพิทักษ์ อัครสังฆกิจบริหาร ธรรมปฏิภาณวิจิตรตรีปิฎก
บัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหารพระอาราม
หลวง กรุงเทพมหานคร มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ 8 รูป

5. พระเทพปริยัติมงคล ขึ้นเป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญ
บัฏว่า พระพรหมมงคลวัชรโธม สุตาคมปริยัติวิธาน ปรีชาญาณอัครบัณฑิตไพศาลศาสนกิจดิลก สาธก
ธรรมวิจิตร มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดจองคำพระอารามหลวง จังหวัดลำปาง มี
ฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ 8 รูป

ขออาราธนาพระคุณ จงรับธุระพระพุทธศาสนา เป็นภาระสั่งสอน ช่วยระงับอธิกรณ์และ
อนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรในคณะและในพระอาราม ตามสมควรแก่กำลัง และอิสริยยศซึ่ง
พระราชทานนี้ และจงเจริญอายุ วรรณะ สุข พล ปฏิภาณ คุณสารสิริสวัสดิ์ จิรภูมิ ธิวิรุฬห์ไพฑูริย์ใน
พระพุทธศาสนา เทอญ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม พุทธศักราช 2564

ประกาศ ณ วันที่ 8 กรกฎาคม พุทธศักราช 2564 เป็นปีที่ 6 ในรัชกาลปัจจุบัน

จากที่ได้ยกรณศึกษาจะพบว่า ประกาศสถาปนาสมณศักดิ์ บางประกาศราชกิจจานุเบกษา
ไม่ปรากฏ คำขออาราธนา ตัวอย่างเช่น “ขออาราธนาพระคุณ จงรับธุระพระพุทธศาสนา เป็นภาระ
สั่งสอน ช่วยระงับอธิกรณ์ และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรในคณะและในอาราม ตามสมควรแก่กำลัง

และอิสริยยศ ซึ่งพระราชทานนี้ และจงเจริญอายุ วรรณ สุข พล ปฏิภาณ คุณสารสิริสวัสดิ์ จิรัญญิตี วิ
รุฬหิไพบูลย์ ในพระพุทธศาสนา เทอญ” คำขออาราธนาขึ้นซึ่งก็ถือว่าไม่ใช่สาระสำคัญ

สรุป

สมณศักดิ์เป็นเสมือนเครื่องราชสักการะของพระมหากษัตริย์ที่ถวายแด่พระสงฆ์ เพื่อ
ประโยชน์ในการบริหารงานคณะสงฆ์ เป็นเครื่องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับ
สถาบันสงฆ์ ระบบสมณศักดิ์ถือว่าเป็นสิ่งกลาง ๆ จะมีผลดีหรือผลเสียขึ้นอยู่กับผู้เข้าไปเกี่ยวข้องไป
ยึดถือว่าเป็นเรื่องยศ สักการะ และชื่อเสียง จนทำให้พระสงฆ์ปฏิบัติผิดจากหลักพระธรรมวินัย ทั้งนี้
กระบวนการพิจารณาแต่งตั้งควรได้รับการปรับปรุงกฎเกณฑ์และขั้นตอนการพิจารณาโดยยึดหลักพระ
ธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ระบบสมณศักดิ์ที่เหมาะสมนั้นต้องมีความโปร่งใสยุติธรรมและต้องมุ่งเน้น
เพื่อประโยชน์แก่พระศาสนาและสังคมโดยรวมมากกว่าเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือหมู่คณะ ระบบสมณ
ศักดิ์จึงจะเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาได้อย่างแท้จริง

ปัจจุบันในช่วงเวลาการระบาดของโรค COVID-19 การพระราชทานสมณศักดิ์ก็เป็นอุปสรรค
บ้าง ก็ได้ทรงพระราชทานสมณศักดิ์พระสงฆ์ตามธรรมเนียมปฏิบัติ แต่เปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม
เพราะพระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ก็จะมีศิษย์ติดตามจำนวนมากอาจทำให้มีการ
แพร่กระจายของเชื้อโรคนี้ จึงทรงมอบพระราชภาระให้ผู้แทนพระองค์ คือ สมเด็จพระสังฆราช หรือ
เจ้าคณะใหญ่ในหนั้น ๆ เป็นผู้มอบสัญญาบัตรพัดยศแทน

Reference:

- ประมวล รุจนเสรี. (2548). *การใช้อำนาจเป็นธรรมชาติของมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพัฒนา
พลังแผ่นดิน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ปอ. ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก.
- _____. (2553). *การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ปอ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่
16. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2536). *สมณศักดิ์ : ยศช้าง ขุนนางพระ*. กรุงเทพมหานคร :
เลื่องเชียง.

- พระมหาสุภา อุทโท. (2542). *พระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษหน้า*. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ.
- พระไพศาล วิสาโล. (2556). *พระพุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและางออกในวิกฤต*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า, กรมพระยา. (2514). *ประวัติศาสตร์ - โบราณคดี*. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2528). *พระพุทธศาสนากับพัฒนาชนบทไทย : ทางเลือกของสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร : เซ็นเตอร์พับลิเคชั่น.
- วิเชียร สายศรี. (2543). *พระพุทธศาสนากับระบบสมณศักดิ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีทัศนคติของนักวิชาการ
พุทธศาสนาและพระนักศึกษในสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : ฐานข้อมูล
วิทยานิพนธ์ไทย.
- สมเด็จพระญาณสังวร, กรมพระยาตำราพระราชาคณะ. (2543). *ตำนานพระอารามแลทำเนียบสมณศักดิ์*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- สุเชาว์ พลอยชุม. (2548). *สมณฐานันดรศักดิ์วัดบวรนิเวศวิหาร*. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราช
วิทยาลัย.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (2525). *ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ในศตวรรษที่สามแห่งกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ
มหาสาร : เคล็ดไทย.